

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Unbefitting healing objects? Relations to health and protection among young middle class adults, indigenous healers and religious leaders in Dodoma, Tanzania

Petit, G.

Citation

Petit, G. (2026, February 12). *Unbefitting healing objects?: Relations to health and protection among young middle class adults, indigenous healers and religious leaders in Dodoma, Tanzania*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4290042>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4290042>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Alle mensen verlangen naar gezondheid. Zeker wanneer zij kinderen hebben, hopen zij dat die gezond blijven. Dit proefschrift richt zich op jongvolwassenen en onderzoekt hoe zij omgaan met ziekte van hun kinderen. In de stad Dodoma, Tanzania, hebben zij daarbij meerdere opties: medicijnen halen bij een apotheek, een bezoek brengen aan het ziekenhuis, of zich wenden tot een lokale genezer voor een object als *ilizi*.

Deze dissertatie is gebaseerd op kwalitatief methodologisch onderzoek en ongeveer acht maanden etnografisch veldwerk, uitgevoerd tussen 2014 en 2018. Drie focusgroepen stonden centraal: jongvolwassenen, lokale genezers en religieuze leiders.

In de **introductie** wordt het theoretisch kader en de achtergrond van het onderzoek uiteengezet. Het proefschrift bekijkt enerzijds jongvolwassenen uit de middenklassen, met een hogere opleiding en toegang tot voorzieningen op het gebied van gezondheid, religie en onderwijs in de urbane context van Dodoma. Anderzijds gaat de studie in op hun kennis van, en toegang tot, materiële objecten die worden gebruikt voor gezondheid en bescherming. In het bijzonder staat daarbij het object *ilizi* centraal. Dit wordt onderzocht aan de hand van narratieven van drie verschillende groepen: jongvolwassenen, lokale genezers en religieuze leiders. Daarbij gebruik ik bewust de term *middenklassen* (meervoud), in plaats van de gangbare term midden inkomensklasse, omdat niet alleen inkomen, maar ook factoren zoals onderwijs en een (vaste) baan bepalen of iemand tot middenklassen gerekend kan worden.

Hoofdstuk 2 analyseert de jongvolwassenen uit de middenklassen in Dodoma en hun narratieven betreffende de keuzes die zij maken op het gebied van gezondheid, op basis van hun toegang tot werk, gezondheidszorg, religie en onderwijs. Het hoofdstuk gaat dieper in op het concept van middenklassen en de verschillende vormen van mobiliteit die aanwezig zijn. Bij het analyseren van deze jongvolwassenen uit de middenklassen kijk ik naar de ‘socio-culturele milieus’, die gedefinieerd worden door een combinatie van bouwstenen zoals demografische en sociale positie, religie en levensdoelen. Hieruit volgt het milieu van ‘jonge, urbane volwassenen uit de middenklassen’. Mobiliteit en het overschrijden van grenzen - ruimtelijk, sociaal en professioneel – blijken cruciaal om hun positie en gezondheidskeuzes te begrijpen. Dodoma, sinds 1973 hoofdstad van Tanzania en gelegen in een semi-aride gebied, kent daarbij een belangrijke religieuze dynamiek, uitgebreide onderwijsmogelijkheden en diverse opties voor gezondheidszorg.

Hoofdstuk 3 richt zich op het medische landschap van Dodoma, met een focus op volksgenezers (*folk healers*). Het brengt in kaart welke genezers er in de hoofdstad te vinden zijn en wie van hen objecten vervaardigen die worden ingezet bij

gezondheidsproblemen. Op basis van de narratieven van jongvolwassenen, lokale genezers en religieuze leiders zijn vier categorieën te onderscheiden, gebaseerd op hun Swahili namen: *mganga wa tiba za asili* (genezer met traditionele medicijnen), *mganga wa kienyeji* (lokale genezer), *Maasai healer*, en *mkunga* (vroedvrouw). Binnen de *mganga wa kienyeji* wordt onderscheid gemaakt tussen spirituele en kruidengenezers. Zij zijn degenen die het object *ilizi* vervaardigen.

In **hoofdstuk 4** staat het materiële object *ilizi* centraal. *Ilizi* is doorgaans een zwarte stof met een inhoud, dat op het lichaam wordt gedragen (meestal verborgen), maar kan ook voor een huis worden geplaatst. *Ilizi* wordt zowel voor positieve en negatieve doeleinden ingezet: voor gezondheid en bescherming (zoals van een kind tegen ziekten als *degedege*), of voor andere zaken zoals verkrijgen van macht, of voorkomen dat een rivaal voorspoed kent. De zichtbaarheid en rol van *ilizi* binnen de stedelijke context van Dodoma - met zijn biomedische voorzieningen, onderwijsinstellingen en kerken en moskeeën - geeft inzicht in (schijnbare) tegenstrijdigheden in de narratieven van jongvolwassenen, religieuze leiders en lokale genezers. Ik relateer deze aan drie thema's: tegenslagen, schaamte en geheimhouding, en hekserij. Op basis daarvan stel ik een sociaal denkbeeld (social imaginary) voor met betrekking tot het object *ilizi*. Wijzend op de toegang tot moderne faciliteiten als onderwijs, biomedische zorg, evenals hun religieuze overtuigingen, ontkennen de jongvolwassenen gebruik te maken van *ilizi*, vanwege een vorm van schaamte en geheimhouding. De *waganga wa kienyeji* - de lokale genezers die deze objecten maken - zijn daarom ook vooral te vinden in de buitenwijken van Dodoma. Bovendien zijn Christelijke en Islamitische leiders van mening dat *ilizi* wijst op het geloof in meer dan één god, en wordt gebruik ervan daardoor niet geaccepteerd.

Hoofdstuk 5 introduceert Weber's concept van onttovering en betovering. Volgens Weber vormt de afname van magisch denken en de opkomst van moderne wetenschap een kernproces in de culturele ontwikkeling van moderne samenlevingen. Dit hoofdstuk richt zich op de paradoxale situatie die in Dodoma ontstaat: volwassenen zeggen dat ze geen lokale genezers bezoeken omdat het niet wordt geaccepteerd door hun primaire religie (Christendom of Islam) en omdat ze leven in een moderne wereld, waarin wetenschap en rationaliteit belangrijk zijn. Uit mijn onderzoek blijkt echter dat objecten voor genezing nog steeds aanwezig zijn en lokale genezing wordt gebruikt voor meer dan alleen gezondheid. Ik introduceer in dit hoofdstuk een relationele driehoek van primaire religies (Christendom en Islam), lokale genezers en onderwijs/biomedische zorg, met jongvolwassenen in het centrum. Dit hoofdstuk onderzoekt de verschillende casussen binnen dit spanningsveld en de rol van schaamte, geheimzinnigheid en onttovering daarin.

Hoofdstuk 6 biedt samenvattende argumenten en suggereert toekomstige onderzoeksvragen. De narratieven van jongvolwassenen, lokale genezers en religieuze leiders geven inzicht in de rol van gezondheid en materiële objecten in het dagelijkse leven van jongvolwassenen en hun jonge kinderen. Dit proefschrift toont de spanning tussen onttovering en betovering bij jongvolwassenen: enerzijds een wereldbeeld waarin moderne wetenschap domineert, anderzijds religie en de blijvende aanwezigheid van praktijken rond materiële objecten zoals *ilizi*. Ik beargumenteer daarom dat er sprake is van een gedeeltelijke onttovering onder de jongvolwassenen uit de middenklassen in Dodoma. Moderne voorzieningen op het gebied van onderwijs, biomedische zorg en religie bieden alternatieven voor lokale praktijken, zoals de *waganga wa kienyeji* die *ilizi* maken, maar wissen deze niet volledig uit.